

TANTÁRGYI ADATLAP
A 2019-2020-AS TANÉVRE

1. Tanulmányi program adatai

1.1. Intézmény	Sapientia Erdélyi Magyar Tudományegyetem
1.2. Kar/Tanárképző Intézet	Kolozsvári Kar
1.3. Tanszék	Nemzetközi Kapcsolatok és Európai Tanulmányok Tanszék
1.4. Képzési szint	Egyetemi alapképzés
1.5. Tanulmányi program	Nemzetközi kapcsolatok és európai tanulmányok
1.6. Képzettség	Nemzetközi kapcsolatok és európai tanulmányok

2. Tantárgy adatai

2.2. Tantárgy címe		Nemzetközi intézmények és szervezetek					
2.3. Tantárgyfelelős		Dr. Murádin János Kristóf egyetemi adjunktus					
2.4. Szeminárium/gyakorlat felelőse		Dr. Murádin János Kristóf egyetemi adjunktus					
2.5. Év	II.	2.6. Félév	4.	2.7. Tantárgy típusa (kötelező, opcionális, fakultatív)	K	2.8. Követelmény (vizsga, kollokvium)	V

3. Tantárgy célkitűzései

<ul style="list-style-type: none"> - A nemzetközi intézmények és szervezetek kialakulásának, jellegzetes vonásainak és főbb típusainak megismertetése a diákokkal. - A legfontosabb nemzetközi szervezetek részletes bemutatása.
--

4. Tartalom

Előadás	óraszám
Bevezető: A tantárgy fő céljai, struktúrája, alapfogalmak, az elemzés módszerei, a nemzetközi intézmények és szervezetek meghatározása, tagságuk, hatáskörük és létrehozásuk céljai, a nemzetközi intézmények és szervezetek jelentősége, helye és szerepe a nemzetközi kapcsolatok formálásában, osztályozási kritériumok, a főbb típusok és az egyes kategóriák jellemző vonásai.	2 óra
A nemzetközi intézmények és szervezetek szerepe és kialakulásuk szakaszai: történeti visszapillantás az államközi együttműködés elmélete alapján, az első kísérletek az egységes nemzetközi rendszer létrehozására, a nemzetközi intézmények és szervezetek kialakulási fázisai, az 1648-as vesztfáliai rendszer, az 1815-ös bécsi kongresszus, az 1856-os párizsi kongresszus és az 1878-as berlini konferencia szerepe a nemzetközi intézményrendszer kialakulásának folyamatában, a 19. századi előzmények, a 20. századi nemzetközi intézményrendszer kiteljesedése.	2 óra
A nemzetközi intézmények és szervezetek fő ismérvei és jogalanyiságuk kérdése: kormányközi és civil szervezetek, alapító okmányuk jellege (konstitucionalitás), az alárendelt intézményi struktúra kialakítása (institucionalitás), a fő szervek típusai és egymáshoz való viszonyuk, a bizottságok szerepe, a nemzetközi intézmények és szervezetek jogalanyiságának korlátai és eltérése az állami jogalanyiságtól.	2 óra
A nemzetközi intézmények és szervezetek működésének feltételei és szerepük a nemzetközi életben: a többoldalú egyezmények fontossága, a székhely-megállapodások jelentősége, a diplomáciai mentességek és kiváltságok rendszere, az akkreditálás folyamata, az állandó képviselők jellemzői és főbb típusai, a nemzetközi intézmények és szervezetek költségvetése, a bevételi források típusai és a titkárságok pénzügyi szerepe, a kvótarendszer jellemzői, a nemzetközi intézmények és szervezetek tevékenységi körei, szerepük a nemzetközi jogalkotásban, a konfliktusmegoldás kérdése, a háborús jog és a tárgyalások jelentősége, a nemzetközi bíróságok hatáskörei, a nemzetközi intézmények és szervezetek eredményei a humanitárius segítségnyújtásban.	2 óra

<p>Nemzetközi politikai intézmények és szervezetek I.: Az angol gyarmatbirodalom 20. századi felbomlásának folyamata és a Brit Nemzetközösség megalakulása. Az 1926-os Balfour-nyilatkozat és a Westminsteri Statutum. A Brit Nemzetközösség államainak katonai együttműködése a második világháború alatt. A Nemzetközösség létrehozása, felépítése, tagjai, és politikai rendszere. A nemzetközösségi királyságok. Az államszövetség kritikái: „Régi-”, „Új-”, és „Fehér Nemzetközösség”. A Nemzetközösségi Játékok jelentősége és politikai szerepe.</p>	2 óra
<p>Nemzetközi politikai intézmények és szervezetek II.: a Nemzetek Szövetségének alap gondolata, eredeti célja és gyakorlati megvalósulása közötti különbségek, főbb jellegzetességei, intézményi struktúrája és tagjai, az USA elhatárolódása a szervezettől, a Nemzetek Szövetségének szerepe a két világháború közötti korszak politikai életében, a válságkezelés problémái, a mandzsúriai válság és a Lytton-bizottság tevékenysége, Japán és Németország kilépése, illetve a Szovjetunió felvétele a Nemzetek Szövetségébe, a szervezet megszűnésének folyamata, általános értékelés a Nemzetek Szövetségének tevékenységéről.</p>	2 óra
<p>Nemzetközi politikai intézmények és szervezetek III.: az Egyesült Nemzetek Szervezete (ENSZ) megalakulásának körülményei, a san franciscói konferencia, az ENSZ-alapokmány, a szervezet tagsága: eredeti és később felvett tagok, az ENSZ hatásköre, feladatai és strukturális felépítése, fő szervei: a Közgyűlés, a Biztonsági Tanács, a Gazdasági és Szociális Tanács, a Gyámügyi Tanács, a Nemzetközi Bíróság és a Titkárság, az ENSZ működési területe és tevékenysége, a béketeremtésben és a békefenntartásban elért eredmények, a szervezet fegyveres erői (IFOR, SFOR), ENSZ igazgatás alatt álló területek.</p>	2 óra
<p>Nemzetközi politikai intézmények és szervezetek IV.: az Európa Tanács (CE) létrehozásának körülményei, a Londoni Szerződés és az alapító országok köre, a szervezet működési területe, főbb szervei (Miniszterek Bizottsága, Parlamenti Közgyűlés, Főtitkárság) hatásköre, tevékenysége, az Európai Emberi Jogi Bizottság és az Európai Emberi Jogi Bíróság, az emberi jogok védelmének kérdése, a panaszemelés és a tárgyalások folyamata, az Emberi Jogok Európai Egyezménye és a Kiegészítő Jegyzőkönyvek rendszere, az Európa Tanács integrációs szerepe és bővítése 1989 előtt, a szervezet működésének ártértékelése a keleti blokk összeomlása után, az Európa Tanács kiterjedése, az új tagállamok és a megfigyelői státusz jellegzetességei, a keleti bővítés hullámai.</p>	2 óra
<p>Nemzetközi katonai intézmények és szervezetek I.: az Egyesült Államok katonai szövetségi rendszerének kialakulása a szovjet érdekszféra körül az 1950-es években, a Bagdadi Paktum, a CENTO és a SEATO létrehozása, jellemzői, működése és felbomlása, a NATO megalakulásának körülményei, az alapító okmány fő kitételei, az alapító tagállamok, a NATO szervezete, a politikai testület és a parancsnokságok, a főtitkár feladatköre és szerepe, a Katonai Bizottság tevékenysége, a NATO döntéshozatali folyamata és illetékességi területe, a NATO-haderő összetétele, Nyugat-Németország felvétele a szervezetbe, a NATO-fellépések hidegháborús doktrínái, a Harmel-jelentés, a bővítés kérdése 1989 előtt, a keleti bővítés a szovjet blokk összeomlása után, a NATO új szerepe az egypólusú világrendszerben – a Római Nyilatkozat és a washingtoni csúcserkezlet határozatai, NATO-akciók 1949 és 2019 között, nemzetközi kontingensek.</p>	2 óra
<p>Nemzetközi katonai intézmények és szervezetek II.: a Varsói Barátsági, Együttműködési és Kölcsönös Segítségnyújtási Szerződés megalapítása, az alapító okmány kitételei, a szervezet tagjai, strukturális felépítése, a Politikai Tanácskozó Testület összetétele, ülései, a Bizottságok felállítása és tevékenységük, az Egyesített Fegyveres Erők Főparancsnoksága, a Szovjetunió irányító szerepe, a jugoszláv különállás, a Varsói Szerződés hidegháborús fellépései, az 1956-os forradalom és Magyarország kilépése a Varsói Szerződésből, az 1968-as „prágai tavasz” és Csehszlovákia megszállása, Albánia kilépése a Varsói Szerződésből, Románia passzív részvétele a szervezetben, a szovjet blokk szétesése és következményei, a német újraegyesítés és Kelet-Németország kiválása a Varsói Szerződésből, a budapesti egyeztetések és a prágai csúcstalálkozó – a Varsói Szerződés felszámolásának folyamata.</p>	2 óra
<p>Nemzetközi biztonsági intézmények és szervezetek: az Európai Biztonsági és Együttműködési Szervezet (EBESZ) megalakulásának körülményei, a szervezet fő célja, tagjai, fő szervei (Állandó Tanács, Miniszteri Tanács, Legfelsőbb Tanács, Biztonsági</p>	2 óra

Együttműködési Fórum, Parlamenti Közgyűlés stb.), működése, az európai válságkezelés kérdése, az EBESZ általános értékelése.	
Nemzetközi gazdasági intézmények és szervezetek I.: a Nemzetközi Munkaügyi Szervezet létrehozása, szabályzata, fő céljai, tagjai, működése és eredményei, az OPEC létrehozása, tagállamai, céljai és működési területe, az olajár problémája, a hatnapos háború és az OAPEC létrehozása, a jom kippuri háború és az 1973-as olajválság.	2 óra
Nemzetközi gazdasági intézmények és szervezetek II.: a Kiotói Egyezmény és ratifikálási problémái, a légszennyezési kvóták rendszere, a rambouillet-i találkozó és a G7 megalakulása, Oroszország tagfelvétele és a G7/G8 létrejötte, az éves csúcstalálkozók rendszere és az együttműködés fő területei, a G20 létrejötte és feladatai.	2 óra
Nemzetközi pénzügyi intézmények és szervezetek: a több kulcsvalutára épülő aranydeviza-rendszerek és a dollárra épülő aranydeviza-rendszer: a Bretton Woods-i rendszer, létrejötte, fő ismérvei, a hozzá kapcsolódó intézmények: a Nemzetközi Újjáépítési és Fejlesztési Bank (IBRD), az Általános Vám- és Kereskedelmi Egyezmény (GATT), a Kereskedelmi Világszervezet (WTO) és a Nemzetközi Valutaalap (IMF) jellemzése, funkciói, hatáskörük, felépítésük és működésük, valamint a Világbank strukturális felépítése (nemzetközi bankcsoport), tevékenysége és eredményei. A Bretton Woods-i rendszer összeomlásának okai és folyamata, kiútkeresések a válságból: a Valutakigyó és az Európai Monetáris Rendszer.	2 óra

Bibliográfia

1. Archer, Clive: *International Organizations*, Routledge, London, 1992.
2. Asmus, Ronald D.: *A NATO kapunyitása. Az új korszak és a szervezet átalakítása*, Zrínyi Kiadó, Budapest, 2003.
3. Blahó András–Prandler Árpád: *Nemzetközi szervezetek és intézmények*, Aula Kiadó, Budapest, 2001.
4. Brown, Seyom: *New Forces, Old Forces, and the Future of World Politics*, Harper Collins Publishers, New York, 1995.
5. Für Lajos: *A Varsói Szerződés végnapjai-magyar szemmel*, Kairosz Kiadó, 2003.
6. Galbreath, David J.: *The Organization for Security and Co-operation in Europe*, Routledge Global Institutions, London, 2007.
7. Gazdag Ferenc: *Európai integrációs intézmények*, Osiris Kiadó, Budapest, 2002.
8. Gazdag Ferenc–Kovács Péter (szerk.): *Az Európa Tanács 1949–1999, tanulmányok, dokumentumok*, Budapest, 1999.
9. Gerber, Pierre: *Societe des Nations et Organisation des Nations Unies*, Paris, 1973.
10. Gömbös Ervin (szerk.): *Az ENSZ és a NATO*, szerzői kiadás, 2002.
11. Halverson, T.E.: *The last great nuclear debate: NATO and short-range nuclear weapons in the 1980s*, New York, 1995.
12. Hárs Ernő: *A nemzetközi szervezetek világa*, Gondolat Kiadó, Budapest, 1982.
13. Herencsár Lajos–Schottner Krisztina–Vasali Zoltán: *Bevezetés a nemzetközi intézmények és szervezetek világába*, L'Harmattan Kiadó, 2006.
14. Ionescu, Nicolae: *Organizații și instituții internaționale*, Editura Sylvi, București, 2000.
15. Murádin János Kristóf: *Nemzetközi intézmények és szervezetek*, Scientia Kiadó, Kolozsvár, 2011.
16. Popescu, Andrei–Ion Diaconu: *Organizații europene și euroatlantice*, Universul Juridic, București, 2009.
17. Rusu, Ion: *Organizații internaționale*, Editura Lumina Lex, București, 2002.
18. Tisovszky János: *Az ENSZ és a békefenntartás*, Magyar ENSZ Társaság, [Budapest], 1997.
19. Valki László (szerk.): *A NATO – történet, szervezet, stratégia, bővítés*, Corvina Kiadó, Budapest, 1999.

Szeminárium	óraszám
Bevezetés: a szeminárium tartalmának és követelmény rendszerének ismertetése, a szemináriumi témakörök bemutatása, szemináriumi témák, esettanulmányok kiválasztása a hallgatók által.	2 óra
A nemzetközi intézmények és szervezetek szerepe a háborúk és fegyveres konfliktusok kezelésében: a szovjet–finn „téli háború” és a Nemzetek Szövetsége, az 1956-os magyar forradalom és szabadságharc a NATO és a Varsói Szerződés szembenállásának tükrében, a Falkland-szigeteki háború és az ENSZ, az öbölháború és az Egyesült Nemzetek Szervezete, az	2 óra

EBESZ és a NATO szerepe a délszláv konfliktus megoldásában, a boszniai genocídium kérdése a Hágai Nemzetközi Bíróság előtt, Koszovó státusa és az ENSZ felügyelet, az EBESZ és a NATO szerepe a 2014-es ukrajnai válság kezelésében.	
A nemzetközi bíróság intézményrendszere és a háborús bűnök kérdése: a nemzetközi bíróság alap gondolata, előzményei és megvalósulásának folyamata, a hágai jog, a genfi egyezmények és a humanitárius nemzetközi jog, a háborús bűnök, a béke és az emberiség ellen elkövetett bűntettek, a népiirtás fogalomköre és értelmezése, a nürnbergi és a tokiói per, a náci háborús bűnösök izraeli pere, Szaddam Huszein ügye, illetve a ruandai és a jugoszláv tömegmészárlások kérdése a Hágai Nemzetközi Bíróság előtt.	2 óra
Az Egyesült Nemzetek Szervezetének szakosított intézményei és szerepük a globális problémák megoldásában: az ENSZ alapokmány 57. cikkelye és a szakosított intézmények létrehozása, a WHO és a globális egészségügy, a FAO szerepe az éhínségek enyhítésében, a WTO és a globális szabadkereskedelelem kérdése, az UNICEF tevékenysége a gyermekvédelem terén, az UNESCO eredményei a tudományos együttműködésben és a kulturális identitás megőrzésének terén, az UNIDO, az IFAD, a WMO, az IMO, az ILO stb. funkciója, felépítése és tevékenysége.	2 óra
Az Európai Unió mint nemzetközi szervezet: a szupranacionális és a kormányközi jelleg különbségei, érvényesülésük az Unió fő szerveiben és a közösségi döntéshozatal folyamatában, az integráció politikai és gazdasági szakaszai és mélysége, az integráció intézményi háttere és korlátai, a tagállamok és a nemzeti kormányok szerepe az Európai Unió politikáinak kialakításában és a szervezet bővülésében, az EU mint egységes gazdasági tömb, az Unió szerepe a nemzetközi kereskedelemben és a világgazdaságban.	2 óra
A nemzetközi civil intézmények és szervezetek jelentősége a 21. századi nemzetközi életben: a Helsinki Watch és az emberi jogok rendszerének ellenőrzése, az Amnesty International és eredményei a halálbüntetés eltörlésében, a Greenpeace és a környezetvédelem problémája, a World Wildlife Fund (WWF) küzdelme a vadonélő állatok védelméért, a Katolikus Karitászs segélyszervezete, az Orvosok Határok Nélkül Szervezet humanitárius akciói stb., a nemzetközi civil intézmények és szervezetek számának és befolyásának növekedése a 20. század utolsó harmadában és a 21. század első évtizedében.	2 óra
A nemzetközi intézmények és szervezetek szerepe a globalizáció folyamatának felgyorsításában: az állami szuverenitás egy részének feladása a nemzetközi intézményekbe és szervezetekbe való integrálódás nyomán és e folyamat politikai, gazdasági és szociális következményei, a nemzetközi kapcsolatok átlényegülése és az államközpontú paradigma visszaszorulása az 1980-as évek elejétől, a többrétegű nemzetközi élet bonyolult rendszerének kialakulása, a világ általános problémáinak nemzetközivé válása, az Európai Unió gazdasági homogenizáló hatása és az ENSZ szerepe a globális társadalom kialakulásában.	2 óra
<p>Bibliográfia</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. <i>A változó NATO. Dokumentumok 1989–1994</i>, Stratégiai és Védelmi Kutatóintézet, Budapest, 1994. 2. Bruhács János: <i>Nemzetközi Jog III. Nemzetközi szervezetek</i>, Dialóg Campus Kiadó, Budapest–Pécs, 2003. 3. Dunay Pál–Gazdag Ferenc (szerk.): <i>Az Észak-Atlanti Szerződés Szervezete. Tanulmányok és dokumentumok</i>, Stratégiai és Védelmi Kutatóintézet, Budapest, 1997. 4. Goldstein, Joshua: <i>International Relations</i>, Harper Collins Publishers, New York, 1994. 5. Gyurgyák János (szerk.): <i>Mi a politika? Bevezetés a politika világába</i>, Osiris Kiadó, Budapest, 2004. 6. Halmosy Dénes (szerk.): <i>Nemzetközi szerződések 1945–1982</i>, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1985. 7. Hobsbawm, Eric J.: <i>A szélsőségek kora. A rövid 20. század története 1914–1991</i>, Pannonica Kiadó, Budapest, 1998. 8. Kissinger, Henry: <i>Diplomácia</i>, Panem-Grafo Kiadó, Budapest, 2008. 9. <i>NATO Kézikönyv</i>, HM Stratégiai Védelmi Kutató Hivatal, Budapest, 2001. 10. Pietsch Lajos: <i>Magyarország és a NATO. Esszé, dokumentumok, kronológia</i>, Magyar Atlanti Tanács, Budapest, 1998. 	

11. Sulyok Gábor: *Az Egyesült Nemzetek Szervezetének Biztonsági Tanácsa – összetétel, szavazás, reform*, Complex Kiadó, Budapest, 2009.

12. Wight, Martin: *Politica de putere*, Editura ARC, 1998.

5. Vizsgára való jelentkezés előfeltételei

- legalább 7 előadáson és 4 szemináriumon való jelenlét (7 és 10 közötti előadáson való hiányzás, valamint 3 és 4 közötti szemináriumon való hiányzás esetén dolgozattal lehet pótolni a hiányzásokat)
- 10, vagy annál több előadáson való hiányzás és 5 szemináriumon való hiányzás esetén újra fel kell venni a tantárgyat
- a szemináriumi követelmények (két téma bemutatása és egy max. 6 oldalas dolgozat elkészítése a félév végéig) teljesítése
- a félév alatt legalább egy szakkönyv elolvasása az ajánlott szakirodalomból

6. Értékelési kritériumok, módszerek és arányok

Szóbeli vizsga. Két tétel kihúzásával és az olvasmányokról való beszámolóval.

Jegy összetétele: tananyag ismerete (60%), az ajánlott szakirodalom ismerete (10%), jelenlét és aktivitás a tantárgy előadásain és szemináriumain (10%), választott szemináriumi témák bemutatása (10%), dolgozat elkészítése (10%). Összesen: 100%

Dátum: 2019. szeptember 15.

Tantárgyfelelős aláírása:

Gyakorlati órák felelősenek aláírása:

Tanszékvezető aláírása: